

Παγκόσμιο Φιλοσοφικό Forum και ΕΣΤΙΑ Νέας Σμύρνης

Εορτασμός Παγκόσμιας Ημέρας Φιλοσοφίας
16.11.2017

**Συνιστώσες και προεκτάσεις τής ισότητας:
Ενδεικτικά παραδείγματα**

Λαυρέντιος Γ. Δελλασούδας
Ομότιμος Καθηγητής Φιλοσοφικής Σχολής ΕΚΠΑ

Παγκόσμια ημέρα φιλοσοφίας
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ FORUM - ΕΣΤΙΑ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
(16/11/17)

Συνιστώσες και προεκτάσεις τής ισότητας: Ενδεικτικά παραδείγματα
Ομιλία: Ομότιμου καθηγητού ΕΚΠΑ Λαυρέντιου Γ. Δελλασούδα
<http://wpf-unesco.org/gr/offpap/del.htm>

Κυρίες και κύριοι

Έχοντας υπόψη:

Α'. Ότι η φιλοσοφία έχει ως έργο ή ότι με τον όρο ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ εννοούνται τα εξής [Μπαμπινιώτης Γεώργιος (2008³), *Λεξικό Νέας Ελληνικής Γλώσσας*]:

1. Η λογική έρευνα και αναζήτηση τής φύσης των πραγμάτων και τής αλήθειας των όντων και των φαινομένων, τής γνώσης, των αξιών κ.λπ., η συστηματική εξέταση τού κόσμου και ο επιστημονικός κλάδος που διαμορφώνεται από αυτή την προσπάθεια. [...] **Κλάδοι:** Αισθητική, Ηθική, Λογική, Μεταφυσική, Γνωσιολογία.
2. Η διδασκαλία, το σύστημα φιλοσόφου (Πλάτωνα,...Μαρξ,...) ή φιλοσοφικής κατεύθυνσης (αριστοτελική,...καντιανή,...) ή περιόδου τής ιστορίας (αρχαία,... νεότερη,...).
3. Η σπουδή τής εξέλιξης τής φιλοσοφίας (σημ. 1) και των φιλοσοφικών συστημάτων.
4. Η θεωρία ή το σύνολο των ιδεών που αποτελούν τη βάση γνωστικού αντικειμένου (ιστορίας, ...), δραστηριότητα (τέχνης, Δικαίου, ενός νόμου,...).
5. Ο τρόπος με τον οποίο εκτιμά κανείς τα πράγματα, τη ζωής (για τους Γερμανούς, η επιτυχία στην εργασία είναι κάτι πολύ σημαντικό· οι Έλληνες έχουν μια άλλη φιλοσοφία, ...).
6. Οι ασαφείς, πολύπλοκοι και υπερβολικά γενικόλογοι συλλογισμοί (άσε τις φιλοσοφίες, δεν θέλει και πολλή φιλοσοφία, ...).

Β'. Ότι η UNESCO, δηλαδή η Οργάνωση τού ΟΗΕ για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό:

- Δημιουργήθηκε για να οικοδομήσει μια μόνιμη παγκόσμια ειρήνη, θεμελιωμένη στην πνευματική και ηθική αλληλεγγύη τής ανθρωπότητας.
- Στοχεύει να προωθήσει έναν πολιτισμό για την ειρήνη και την ανθρώπινη και αειφόρο ανάπτυξη και εστιάζει την προσοχή της **στην παροχή παιδείας σε όλους**.
- Προωθεί την περιβαλλοντική έρευνα, μέσα από διεθνή επιστημονικά προγράμματα.
- Υποστηρίζει την έκφραση των πολιτιστικών ταυτοτήτων.
- Προστατεύει και διευρύνει την παγκόσμια φυσική κληρονομιά.
- Προωθεί την ελεύθερη ροή πληροφοριών και την ελευθερία τού τύπου καθώς και την ενίσχυση των δυνατοτήτων επικοινωνίας των αναπτυσσόμενων χωρών. [πηγή: http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=10817&catid=25:-----un-system-directory&Itemid=32]
- Μεταξύ άλλων έχει καθιερώσει και την παγκόσμια ημέρα φιλοσοφίας, για τον εορτασμό τής οποίας και βρισκόμαστε εδώ σήμερα.

Γ. Ότι κατά τον αντίστοιχο εορτασμό τής 18ης Νοεμβρίου 2010, ο Γ. Γ. τού ΟΗΕ, Μπαν Κι-Μουν, έγραφε, μεταξύ άλλων στο σχετικό μήνυμά του:

"Η Φιλοσοφία μας βοηθά να καθορίσουμε το ποιοι είμαστε, τη σχέση μεταξύ μας και τη σχέση με τον κόσμο στον οποίο ζούμε.

Από τα συστήματα δοξασιών των αρχαίων πολιτισμών έως τα νέα σύνορα τής ιατρικής δεοντολογίας, η φιλοσοφική έρευνα και εξερεύνηση συνεχίζουν να συνεισφέρουν σημαντικά στην ανθρώπινη πρόοδο. [...] Η Φιλοσοφία ασχολείται συστηματικά με τα παγκόσμια-με γενικά κοινά ερωτήματα σχετικά με την ανθρώπινη ύπαρξη, τα πιστεύω και τη συμπεριφορά. Αυτό τής δίνει την ασυνήθιστη και απροσδόκητη δύναμη να συμβάλλει στην οικοδόμηση γεφυρών ανάμεσα στους ανθρώπους και να ανοίξει διαύλους επικοινωνίας μεταξύ των πολιτισμών." [πηγή: http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26507:-18-2010&catid=4:latest-news&Itemid=18]

Δ'. Ότι στον χαιρετισμό των εκδηλώσεων τού φιλοσοφικού φόρουμ των ετών 2014 και 2015 αναφερόμενος στον σκοπό, τους παράγοντες και τα μέσα τής αγωγής έθεσα ορισμένους προβληματισμούς, οι οποίοι συμπυκνώνονται στο εξής ερώτημα:

– Ποιος μπορεί να είναι ο στόχος τής Παιδείας και τής συναρτώμενης με αυτήν Εκπαίδευσης για την προαγωγή τού νέου ανθρώπου, ώστε μετέχοντας στο κοινωνικό γίνεσθαι με γνώμονα την οικουμενική συνείδηση να ενεργεί ως ελεύθερη, υπεύθυνη και δημοκρατική προσωπικότητα, μετέχοντας ενεργά στο κοινωνικό γίνεσθαι και αναλαμβάνοντας την ευθύνη των πράξεών του όχι κατά το παράδειγμα που προβάλλει ο εκάστοτε και καθ' οιονδήποτε τρόπο ισχυρός, αλλά κατά την συνείδησή του; Δηλαδή, ο προσανατολισμός των ενεργειών τού νέου άνθρωπου να έχει όχι ατομικό (το άτομο εδώ με την έννοια είτε τού ενός είτε τής ομάδας) αλλά υπερατομικό και υπερτοπικό χαρακτήρα.

Και απαντώντας στο ερώτημα αυτό είπα μεταξύ άλλων τα εξής:

(i) Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, στο πλαίσιο τής ελεύθερης διακίνησης και συνάντησης ιδεών, αγαθών και προσώπων, το "άγνωστο" Σχολείο τού αύριο δεν μπορεί να έχει στην είσοδό του επιγραφή διαφορετική από την εξής: **Σχολείο κοινωνικής συναντίληψης.**

(ii) Εάν θέλουμε να συζητήσουμε για μέσα αγωγής των ανθρώπων με στόχο την υπέρβαση τής διάκρισης και τής διαφοράς, οι οποίες σημειωτέον αποβλέπουν στην εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, δεν θα πρέπει να επιζητείται η με κάθε θεμιτό και αθέμιτο μέσο προαγωγή τής λήθης ή τής απόσβεσης, αλλά να γνωστοποιούνται σε κάθε άνθρωπο και με κάθε δυνατό τρόπο τα αίτια, οι στόχοι και οι συγχρονικές και διαχρονικές συνέπειες τέτοιων συμπεριφορών. Δηλαδή κάθε άνθρωπος να έχει προ οφθαλμών την αληθή ιστορική περιγραφή ενεργειών και αντίστοιχων αποτελεσμάτων, διότι μόνο έτσι (με την γνώση τού τι ενώνει και τι χωρίζει διαχρονικά) θα μπορέσει να προληφθεί η σύγκρουση, να μειωθεί η αντιπαλότητα [ατόμων, ομάδων, κρατών, ενώσεων, συμμαχιών, φυλών, θρησκειών και παντός είδους οργανισμών] και προοδευτικά να αρχίσει να εμφανίζεται το πρόσωπο τού Οικουμενικού Πολίτη.

(iii) Η συλλειτουργία των ανθρώπων μέσα στο κοινωνικό γίνεσθαι θα πρέπει να πραγματοποιείται όχι μόνο κατά το μέτρο των υποκειμενικών δυνατοτήτων αλλά και των αντικειμενικών υποχρεώσεων, τις οποίες έχει το κοινωνικό σύστημα μέσω μιας διαδικασίας που θα επιχειρήσω να περιγράψω στη συνέχεια.

Ε'. Ότι υπάρχει άρρηκτη θα έλεγα σχέση μεταξύ των σκοπών τής Φιλοσοφίας, τής UNESCO και τής Παιδαγωγικής ή Ανθρωπαγωγικής) –στοιχείο το οποίο επιβεβαιώνει η ιδιαίτερη έμφαση την οποία προσδίδουν στην παιδαγωγική διάσταση τής Φιλοσοφίας οι διοργανωτές τού σημερινού εορτασμού–, η σημερινή παιδαγωγική προσέγγιση τής Φιλοσοφίας οφείλει να επικεντρωθεί στο πώς ο Άνθρωπος θα καταστεί ικανός όχι απλώς να δέχεται ή να υιοθετεί θεωρητικά γενικώς αποδεκτές **αρχές** και **αξίες**, αλλά και να ερευνά και να μελετά τον τρόπο με τον οποίο η εφαρμοστική πρακτική τους δεν θα τις καταργεί ή δεν θα τις αναιρεί με μονόπλευρες προσεγγίσεις.

Και ως προς μεν τον όρο **αρχή** στον ενικό και **αρχές** στον πληθυντικό εννοούμε τα εξής:

Αρχή: "οτιδήποτε θεωρείται η βάση, ο απαραίτητος όρος για κάτι: αρχή τού ουσιαστικού διαλόγου αποτελεί η ειλικρίνεια // «αρχή σοφίας φόβος Κυρίου» (Π.Δ. Παροιμ.1,7) // «αρχή σοφίας ονομάτων επίσκεψης» (Αντισθένης) [βλ. ό.π. Μπαμπινιώτης Γ.]. **Αρχές** "οι αξίες οι κανόνες συμπεριφοράς που υπαγορεύονται από την ηθική: πολιτικός με αρχές"[βλ. ό.π. Μπαμπινιώτης Γ.]. Ως προς δε τον όρο **αξίες:** "Το ιδανικό, η ιδέα που καθορίζει τον τρόπο ζωής και σκέψης· καθετί που αναγνωρίζεται από ένα

σύνολο ανθρώπων ως σημαντικό για τους ίδιους και αποτελεί μέτρο αξιολόγησης προσώπων, συμπεριφοράς, πραγμάτων κ.ά.: η οικογένεια, η πατρίδα, η θρησκεία είναι παραδοσιακές αξίες, [...] για πολλούς ανθρώπους μεγίστη αξία είναι το χρήμα,[...]//ιεράρχηση/ κλίμακα αξιών // ορισμένοι διανοούμενοι θεωρούν ότι στην εποχή μας υπάρχει κρίση αξιών" [βλ. ό.π. Μπαμπινιώτης Γ.].

Κυρίες και κύριοι

Έχοντας λοιπόν υπόψη τα όσα προανέφερα, επέλεξα, ως υπηρετών την Ανθρωπαγωγική, να εστιάσω την ομιλία μου [σημ: το παρόν αποτελεί το πλήρες κείμενο τής ομιλίας, επιτομή τής οποίας παρουσιάστηκε κατά την ημέρα τού εορτασμού] σε ένα από τα σημερινά κοινωνικά προβλήματα. Συγκεκριμένα, πρόκειται, αφενός μεν, για την **διάκριση** και την **διαφορά**, ένα πρόβλημα τής λειτουργίας τού κοινωνικού γίνεσθαι και, αφετέρου, για την εκ πρώτης όψεως θεώρηση τού τρόπου επίλυσής του, ο οποίος –σύμφωνα με τις επίσημες διακηρύξεις– δεν είναι άλλος από την εφαρμογή τής **ισότητας**.

Όμως, όπως θα δούμε στη συνέχεια, η ισότητα –κατά την "αιρετική" άποψη τού ομιλούντος– δεν συμβάλλει στην αντιμετώπιση τού προβλήματος και ως εκ τούτου είναι απαραίτητη μια **άλλη προσέγγιση**.

Στο πλαίσιο αυτό προβάλλουν ενώπιόν μας **3 πυλώνες** (**διάκριση και διαφορά, ισότητα, άλλη προσέγγιση**) για τους οποίους η αγωγική διαδικασία, απευθυνόμενη στον νέο άνθρωπο, οφείλει να εξηγήσει με ποιο από τα **3 δίκτυα παροχής ενέργειας** που περνούν από αυτούς θα πρέπει να συνδεθεί, προκειμένου να έχει την ενέργεια εκείνη, που θα τού επιτρέπει να μετέχει στο κοινωνικό γίνεσθαι ως συνεργός τής καθημερινής συναντίληψης.

E1

Το πρώτο δίκτυο (βλ. E1), είναι αυτό που δίνει ρεύμα μόνο σε ορισμένες κατηγορίες "πελατών" και συγκεκριμένα σ' αυτούς που υπηρετούν ή προσβλέπουν στην εγκαθίδρυση τής διάκρισης και τής διαφοράς και τής συνεχούς διεύρυνσης τού εννοιολογικού περιεχομένου τού όρου **ΑΛΛΟΣ** [ο μη όμαιμος, ομόθησκος, ομόγλωσσος, ομοεθνής, ομότεχνος κ.λπ.] και τού τρόπου αντιμετώπισής του.

Δηλαδή σ' αυτούς που σε κάθε περίπτωση εισηγούνται ή/και εφαρμόζουν διαφορετική αντιμετώπιση ή μεταχείριση του ΑΛΛΟΥ κατά την θεωρία ή/και την πράξη.

Ο Άλλος ως επεξήγηση και προσδιορισμός της προσωπικής ανωνυμίας και στα τρία γένη και τους δύο αριθμούς [εγώ, συ, αυτός ο άλλος, εμείς - εσείς - αυτοί οι άλλοι] εκδηλώνει ή είναι αποδέκτης διαθέσεων ή απόψεων εκατέρωθεν. Οπότε η κίνηση αυτών των απόψεων και διαθέσεων/προθέσεων επάνω στον άξονα που συνδέει τις δύο πλευρές είναι αμφίδρομη.

Έπειτα απ' αυτά θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι υπάρχει μια οιονεί αμοιβαιότητα, μια μορφή ισότητας. Όμως τα πράγματα δεν είναι έτσι, διότι όλα εξαρτώνται από το θετικό, αρνητικό ή ουδέτερο περιεχόμενο που θα έχουν οι απόψεις ή/και διαθέσεις και προθέσεις της μιας ή της άλλης πλευράς κατά την δημιουργία του μεταξύ τους δεσμού.

Ας δούμε λοιπόν ένα παράδειγμα μιας από τις σχέσεις αυτές, η οποία είναι συνήθης στη ζωή μας και αφορά στο: **ΕΓΩ και ο ΑΛΛΟΣ ή ο ΑΛΛΟΣ και ΕΓΩ.**

Η μια πλευρά είναι το ΕΓΩ ο θεατής φίλαθλος και η ομάδα που υποστηρίζω.

Η άλλη πλευρά είναι ο ΑΛΛΟΣ η φιλοξενούμενη/αντίπαλη ομάδα και οι διαιτητές.

Είναι περιττός ο σχολιασμός της "επικρατούσας" στάσης των οπαδών της γηπεδούχου ομάδας. Όμως δεν είναι περιττή η αναγωγή στη στάση ενός κράτους απέναντι σε ένα άλλο αντίπαλο κράτος.

Ε2

Β' ΠΥΛΩΝΑΣ - ΔΙΚΤΥΟ
παροχής ενέργειας

ΙΣΟΤΗΤΑ

$\alpha = \beta, \alpha \boxed{+1} = \beta \boxed{+1}$ **Ισότητα**

$\chi < \psi, \chi \boxed{+1} < \psi \boxed{+1}$ **Ανισότητα**

Το δεύτερο δίκτυο (βλ. Ε2), είναι αυτό που δίνει ρεύμα σε όσους εφαρμόζουν την **ΙΣΟΤΗΤΑ** ή προσβλέπουν σ' αυτή, καθοσον μάλιστα επικαλούμαστε, υποστηρίζουμε και προβάλλουμε την ανάγκη οργάνωσης των όρων και προϋποθέσεων της συμμετοχής κάθε ανθρώπου στο κοινωνικό γίνεσθαι με διτλό στόχο: τη συμμετοχή όλων των ανθρώπων, αφενός, και τη βελτίωση της Π.Ζ. τους, αφετέρου (βλ. σχετ. *Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (2000/C 364/01), κεφ. Ι. Αξιοπρέπεια, ΙΙ. Ελευθερίες, ΙΙΙ. Ισότητα, ΙV. Αλληλεγγύη, V. Δικαιώματα των πολιτών, VI. Δικαιοσύνη, VII. Εμβέλεια των διασφαλιζόμενων δικαιωμάτων: πηγή http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_el.pdf). Όμως, κανείς δεν επισήμανε ποτέ ότι η οποιαδήποτε και κατά ενιαίο τρόπο δυνατότητα ή παροχή –η οποία προορίζεται για δύο μη ίσους από πλευράς δυνατοτήτων ανθρώπους– συνεπάγεται διατήρηση της ανισότητας. Διότι η ισότητα στην εφαρμογή της [ακόμη και όταν οι προθέσεις μας είναι ειλικρινείς] δεν συνεπάγεται επίτευξη του

σκοπού της ή έχει αντίθετο τού επιδιωκόμενου αποτέλεσμα, ανάλογα με το πεδίο εφαρμογής της και τη φιλοσοφία στην οποία υπακούει.

Εάν θελήσουμε, λοιπόν, να δούμε την έννοια τής ισότητας ως παράγοντα διατήρησης τής ανισότητας, δεν έχουμε παρά να προσφύγουμε στη βοήθεια τής γλώσσας των μαθηματικών και να θυμηθούμε μια ιδιότητα των ανισοτήτων: *αν και στα δύο μέλη μιας ανισότητας προσθέσουμε ή αφαιρέσουμε τον ίδιο αριθμό προκύπτει ανισότητα ίδιας φοράς με την αρχική:*

$$\text{αν } \alpha < \beta \text{ τότε } \alpha + \gamma < \beta + \gamma \text{ και } \alpha - \gamma < \beta - \gamma$$

Αλλά ας δούμε 3 παραδείγματα τής ισότητας ως παράγοντα διατήρησης τής ανισότητας:

(i) Εν ονόματι τής ισότητας δίνουμε δωρεάν το ίδιο διδακτικό σύγγραμμα τόσο σε έναν βλέποντα όσο και σε έναν με προβλήματα όρασης. Πώς θα το διαβάσει ο δεύτερος;

(ii) Αν για την αγορά ενός προϊόντος βασικής διατροφής επιβαρύνονται όλοι ανεξαιρέτως οι πολίτες με το ίδιο ποσοστό ΦΠΑ, όχι μόνο δεν εφαρμόζεται η ισότητα, αλλά διαπράττεται η μεγαλύτερη δυνατή αδικία. Π.χ.: ένας μισθωτός με αποδοχές 300 € εάν υποχρεωθεί να καταβάλει συνολικά, π.χ., 2 € την ημέρα ΦΠΑ, μειώνει τελικά τον μισθό του κατά 1/5 [δηλαδή 20%], ενώ ένας άλλος με αποδοχές 3.000 € τον μειώνει μόνο κατά 1/50 [δηλαδή μόλις 2%]. Φανταστείτε τι εγκληματική αδικία διαπράττεται, όταν το άνοιγμα τής ψαλίδας τού μηνιαίου εισοδήματος μεγαλώνει.

(iii) Ένας άλλο πρόβλημα, που εμπερικλείει η ελεύθερη ερμηνεία / παρερμηνεία τής έννοιας τής ισότητας, προκύπτει όταν καθένας τίθεται ενώπιον τής ατομικής ευθύνης. Όμως η εφαρμογή τής ισότητας με γνώμονα την ατομική ευθύνη [όπως την ερμηνεύουμε όλοι (ίσα δικαιώματα, ίσες υποχρεώσεις)] και η γενίκευση τής εφαρμογής της [χωρίς αναλογικότητα και χωρίς συνεκτίμηση τής ανυπαίτιας θέσης και στάσης] ενέχει πολλούς κινδύνους και δημιουργεί πολλά ζητήματα. Διότι έτσι εξαφανίζονται ή αποδυναμώνονται οι έννοιες τής **αναλογικής επιβάρυνσης** ή **απαλλαγής**, τής **κοινωνικής αλληλεγγύης**, τής **αναλογικής συμπληρωματικότητας** και τής **αληθούς δικαιοσύνης**.

Το πρόβλημα το γεννά η αδυναμία τής κοινωνικής πολιτικής να ανταποκριθεί στις ανειλημμένες υποχρεώσεις της, λόγω τής "ασυλίας" που παρέχεται στην ανομία και την ανευθυνότητα, και για τον λόγο αυτό οδηγείται στο επιχείρημα/δικαιολογία τής ανάγκης εφαρμογής τής ατομικής ευθύνης, θέτοντας κάθε άνθρωπο ενώπιον τής απόλυτης ατομικής ευθύνης και μάλιστα σε συνάρτηση με κάθε άλλον "αλληλεγγύως και εις ολόκληρον".

Επομένως είναι προφανές ότι χρειάζεται μια άλλη αντιμετώπιση τού προβλήματος και έτσι περνάμε στο τρίτο πυλώνα και το αντίστοιχο δίκτυο.

E3

Γ' ΠΥΛΩΝΑΣ - ΔΙΚΤΥΟ παροχής ενέργειας

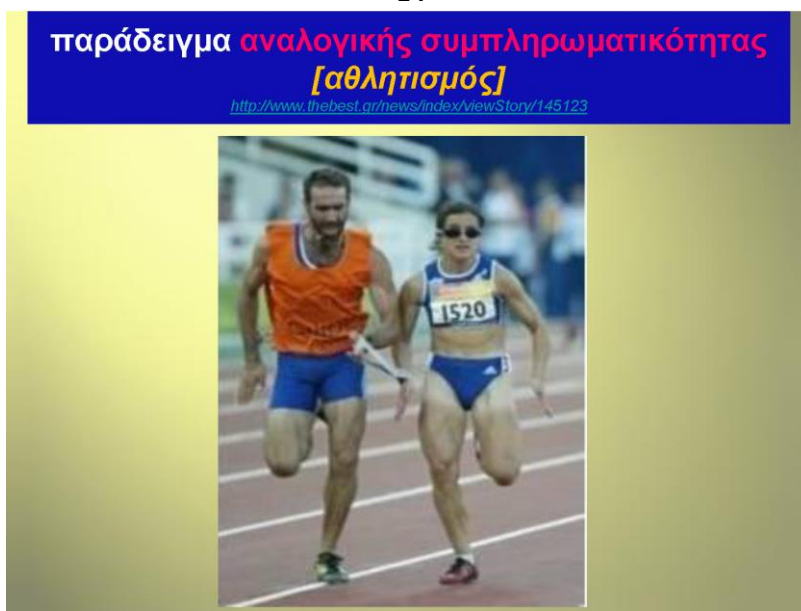

αναλογική συμπληρωματικότητα

Το τρίτο δίκτυο (βλ. Ε3), είναι αυτό που δίνει ρεύμα σε όσους εφαρμόζουν την **αναλογική συμπληρωματικότητα** ή προσβλέπουν σ' αυτή.

Ας δούμε μέσα από τον συμβολισμό μιας χαρακτηριστικής εικόνας την έννοια τής αναλογικής συμπληρωματικότητας (βλ. Ε4).

Ε4

Κυρίες και κύριοι,

Οι Παραολυμπιακοί και ο αθλητισμός συνολικά αποτελούν ανθρώπινες δραστηριότητες που αξιοποιούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό διεπιστημονικά και πολυεπιστημονικά ερευνητικά συμπεράσματα, επιδιώκοντας την προαγωγή παιδαγωγικών αξιών και κυρίως την ενίσχυση του χαρακτήρα των νέων ανθρώπων.

Ένα ξεχωριστό παράδειγμα-μήνυμα, το οποίο αφορά στην κατ' αίσθηση αντίληψη τής λειτουργικής κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης τού Άλλου στο πλαίσιο τής ορθής εφαρμογής τής εννοίας τής ισότητας, αποτελεί η συνεργατική άθληση. Το μήνυμα αυτό το εκπέμπει ο τρόπος με τον οποίο συνεργάζονται ο αθλητής με προβλήματα όρασης και ο χωρίς αναπηρία «συναθλητής - οδηγός» του ή ο προπονητής και «οδηγός» του στα αγωνίσματα των δρόμων και των αλμάτων αντίστοιχα. Στις εικόνες αυτές και τις ερμηνευτικές προσεγγίσεις τους εμπερικλείεται, ίσως, και ολόκληρη η φιλοσοφία τού τρόπου τής λειτουργικής σχολικής, επαγγελματικής και κοινωνικής ένταξης και τής ποιότητας ζωής τού Άλλου.

Δηλαδή για την κάλυψη τού ανυπαίτιου ελλείμματος είναι απαραίτητη η τήρηση ορισμένων **αρχών**, όπως η αρχή τής **αναλογικής συμπληρωματικότητας**.

Επομένως η αρχή τής έμπρακτης και χωρίς παρερμηνείες ισότητας μπορεί να ισχύσει όταν και μόνο όταν συντρέχουν και οι αρχές **τής αναλογικότητας και τής συμπληρωματικότητας** στον τρόπο λειτουργίας των αποφασιστικής σημασίας προϋποθέσεων για τη συμμετοχή τού Άλλου στο κοινωνικό γίνεσθαι. Δηλαδή, για την ανεμπόδιστη διεκδίκηση και κατάκτηση κοινωνικών αγαθών και τής μέσω

τής αξιοποίησής τους προσωπικής καταξίωσης. Τα κοινωνικά αυτά αγαθά τα συγκροτούν: *i.* η Παιδεία (μόρφωση, εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση), *ii.* τα αναλογικά (όχι ίσα) δικαιώματα, *iii.* οι πρόσθετες (εναλλακτικές ή συμπληρωματικές) ευκαιρίες, ώστε η συμμετοχή στο κοινωνικό γίνεσθαι να επιδιώκεται, αφενός μεν, κατά το «χάρισμα» και την «προθετικότητα» καθενός (και όχι κατά τις επιθυμίες και το συμφέρον των άλλων) και, αφετέρου, με τη συνδρομή των αρχών τής εξατομίκευσης, τής συνεκπαίδευσης και τής συνεργατικότητας, και *iv.* η λειτουργία Κράτους Δικαίου, γενικότερα. (βλ.σχετ., 3ο Διεθνές συνέδριο "Άτομα με αναπηρία και ΜΜΕ". Θεματική ενότητα «Παραολυμπιακοί Αγώνες και ΜΜΕ: Από την Αθήνα στο Πεκίνο» (2008) [\[Δείτε πρακτικά\]](#)).

Κλείνοντας θα ήθελα να διατυπώσω υπό μορφή συμπεράσματος το εξής:

Αυτό το οποίο οφείλει να εισηγηθεί η Ανθρωπαγωγική και να διδάξει το Παράδειγμα δεν είναι η ψευδεπίγραφη **ΙΣΟΤΗΤΑ** αλλά η αληθής **ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ** (βλ. Ε5), την οποία μπορεί να υπηρετήσει η αναλογική συμπληρωματικότητα (βλ. Ε4).

Ε5

Κύριε Πρόεδρε τής εκδήλωσης, συγχαρητήρια για την όλη διοργάνωση τού εορτασμού και ευχαριστίες για την τιμητική πρόσκληση που μου απευθύνετε.

Κυρία Διευθύντρια τής ΕΣΤΙΑΣ, συγχαρητήρια για την συνδιοργάνωση και την φιλοξενία τής ΕΣΤΙΑΣ, το πολυσήμαντο και πολυδιάστατο έργο τής οποίας εκτιμώ ιδιαίτερως, αφού ως δημότης Νέας Σμύρνης έχω την ευκαιρία να το παρακολουθώ συχνά.

Κυρίες και Κύριοι σας ευχαριστώ γιατί θελήσατε να με ακούσετε.